

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBĄ IR LIETUVOS KALĖJIMŲ TARNYBOS ŠIAULIŲ KALĖJIMĄ¹

2023-03-28 Nr. 4D-2022/1-1465
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022-12-28 gavo X skundą dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo (toliau ir – ŠK, Šiaulių kalėjimas) ir Lietuvos kalėjimų tarnybos (toliau – LKT, Kalėjimų tarnyba) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu prašymo dėl dviaukštės lovos kopėtelių įrengimo sprendimu (toliau – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad:

„[...] esu ilgą laiką kalinamas ŠTI ir pastoviai susiduriu su problema užlipti ir nultipti į gultą antrame aukšte. Lipant į gultą ir iš jo pastoviai nusibrozdinu kojas, o kartais ir rankas bei kitas kūno vietas. Dėl tokių nepatogumų turiu kentėti neigiamus išgyvenimus. Kreipiausi į ŠTI, o ŠTI atsisakius spręsti problemą parašiau ir į KD, tačiau ir KD atsisakė spręsti mano išsakytą problemą, demonstruodami akivaizdų neveikimą. Tiek ŠTI ir KD pateikė formalius atsakymus [...]. iš mano turimos informacijos kitose įkalinimo įstaigose, pvz.: Vilniaus pataisos namuose, kalinių pageidavimu prie gultų pritvirtinamos kopėtėlės, patogiam užlipimui į antro aukšto gultą.[...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierė 2022-12-29 raštu Nr. 4D-2022/1-1465/3D-2801 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos direktorių prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023-01-13 Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023-01-13 raštą Nr. 1S-328, kuriame nurodoma:

4.1. „Nuteistasis [...] dėl šio rašto 2 punkte nurodytų aplinkybių į Kalėjimų tarnybą kreipėsi: 2022-10-17, skundas užregistruotas 2022-10-18 Nr. 2G-3082, šiame skunde Pareiškėjas nurodė: „[...] mano gultas yra dviaukštės lovos antrame aukšte, todėl kasdieninis laipiojimas į gultą ir iš jo sukelia

---

¹ Dabartinė Lietuvos kalėjimų tarnyba iki 2023-01-01 buvo vadinama Lietuvos kalėjimų departamentu prie Teisingumo ministerijos, o Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimas buvo vadinamas Šiaulių tardymo izoliatoriumi. Skundas pateiktas iki 2023-01-01, tačiau pažymos tekste vartojami dabartiniai institucijų pavadinimai, Skundo citatose tekstas (taip pat ir pavadinimai) nekoreguojamas.

man ne tik nepatogumus, bet ir pavojų mano sveikatai, nes nėra užlipimo kopėtelių, kas užtikrintų mano patogesnę ir saugesnę laipiojimą. [...] ne kartą lipdamas į gultą ir iš jo, nusidaužau, nusibrozdinu kojas, o naktį lipdamas [...] skaudžiai kritau.[...] ŠTI nesprendžia man iškeltos problemos, o pašaipiai siūlo kreiptis į medikus dėl neįgalumo, specialiųjų poreikių.[...]“ atsakymas į skundą parengtas 2022-11-15 Nr. 2S-2979 „Dėl skundo nagrinėjimo“, šiame atsakyme nurodyta:

„Kalėjimų departamentas išnagrinėjo Jūsų skundą bei Jums pateiktą Šiaulių TI atsakymą (2022-10-13 reg. Nr. 17-1205) ir nustatė, kad Šiaulių TI administracija išsamiai atsakė į Jūsų klausimą, bei nurodė teisės aktų reikalavimus, kuriais pagrindė atsakymą.

Informuojame, kad pataisos įstaigos ir tardymo izoliatoriai turi būti įrengti vadovaujantis Pataisos įstaigų (tardymų izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklėmis, patvirtintomis Kalėjimo departamento direktoriaus 2020 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-389 (toliau – Įrengimo taisyklės), kuriose nustatyti pataisos namų, atvirųjų kolonijų, pusiaukelės namų ir tardymo izoliatorių (toliau – įkalinimo įstaigos) nuteistųjų (suimtųjų) laikymo patalpų, pasivaikščiojimo gryname ore kiemų, ilgalaikių ir trumpalaikių pasimatymų patalpų įrengimo ir eksploatavimo bendrieji reikalavimai. Įkalinimo įstaigose laikomiems nuteistiesiems (suimtiesiems) turi būti sudarytos gyvenimo ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos higienos normą HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“.

Gyvenamųjų kamerų baldų konstrukcijos ir matmenų teisės aktai nereglamentuoja. Baldai pagaminti vadovaujantis protingumo kriterijumi, stengiantis suderinti maksimalų patogumą kalintiesiems ir laisvą erdvę kameroje. Nepagrįstas Jūsų teiginys, kad Šiaulių TI melagingai teigia, jog visų lovų konstrukcija vienoda. Kaip matyti iš Šiaulių TI atsakymo, nurodoma, kad visos lovos yra dviaukštės, tačiau priešingai, nei teigiate, nėra nurodoma, kad visų lovų ilgiai, pločiai ar medžiagiškumas analogiški. Taigi, Šiaulių TI atsakyme pateikiama informacija nėra melaginga.

Nors Šiaulių TI režiminio korpuso pastatas pastatytas 1911 metais, tačiau jo įranga atitinka galiojantiems teisės aktams. Visose Šiaulių TI kameroje įrengtos vienodos konstrukcijos (neatsižvelgiant į papildomų medžiagų panaudojimą) dviaukštės lovos. Dėl šios priežasties, pusei visų kalinčiųjų tenka miegoti dviaukščių lovų antruose aukštuose. Tikėtina, kad atsirastų ir daugiau kalinčiųjų, pageidaujančių miegoti ne lovos antrajame, o pirmajame aukšte.

Vadovaujantis esamu reglamentavimu, Šiaulių TI pareigos įrengti kopėteles neturi, tačiau, kaip nurodyta ir Šiaulių TI atsakyme, įstaiga atsižvelgia ir į konkrečias aplinkybes, todėl, esant tam tikroms medicininėms indikacijoms, Jums gali būti suteikta galimybė gauti gultą pirmame lovos aukšte, sukeičiant Jūsų ir kameros kaimyno gulimąsias vietas.

Paaiškiname, kad tam tikrais atvejais asmenys gali būti diferencijuojami ir tai nelaikoma diskriminacija. Tai, kad tam tikrais atvejais asmenys gali būti diferencijuojami, yra pasisakęs ir Konstitucinis teismas. Konstitucinio teismo 1997-05-06 sprendime nurodyta, kad tam tikrais atvejais, t. y. esant pakankamai motyvuotam ir pagrįstam reikalui, įstatymu atskiroms subjektų grupėms galima nustatyti specialų teisinį statusą ar įtvirtinti tam tikrus teisinės padėties ypatumus. Šiuo atveju nėra pagrindo teigti, kad įstatymų leidėjas tinkamai neįvertino suimtojo ir nuteistojo statusui būdingų aspektų (laikymo kalinimo įstaigoje laiko trukmės ir t. t.).

Primename Įrengimo taisyklių 18.7 punkto nuostatą, kad nuteistieji ir suimtieji negali savavališkai keisti gyvenamosios ir miegamosios vietos.

Vertinant Jūsų teiginį dėl galimo diskriminavimo kitose kalinimo įstaigose laikomų asmenų atžvilgiu nurodome, kad kiekviena įkalinimo įstaiga turi pareigą užtikrinti teisės aktuose įtvirtintus reikalavimus, susijusius su patalpų įrengimu, jų aprūpinimu baltais ir t. t., tačiau, esant galimybėms, kiekviena įstaiga tam tikras sąlygas, aprūpinimą inventoriumi gali pagerinti ir tai nėra laikoma diskriminavimu.

Apibendrinami pažymime, kad laisvės atėmimo vietos įstaigos siekia, jog kalinami

asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrintų, kad jų orumas būtų gerbiamas, o suėmimo (bausių) vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami kalinamam asmeniui.“

4.2. „Visose Šiaulių kalėjimo kamerose eksploatuojamos vienodos konstrukcijos dviaukštės lovos be kopėtelių, tenkinančios galiojančių teisės aktų reikalavimus. Pažymėtina ir tai, kad nei Nacionalinis visuomenės sveikatos centras, nei nacionaliniai teismai, jokių pažeidimų dėl lovų konstrukcijos ar kopėtelių neįrengimo, nėra konstatavę. [...] Šiaulių kalėjime visi kalintieji miega dviaukštėse lovos. Pusė kalinčiųjų miega pirmame lovos aukšte, antra pusė – antrame aukšte. Įstaigos nuomone, vien nepasitenkinimu grįstas nurodymas kartu su X gyvenamojoje kameroje laikomam asmeniui, miegančiam pirmame lovos aukšte, susikeisti gultais, gali būti traktuojamas kaip turintis diskriminacinį pobūdį. Todėl buvo rekomenduota X kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiktų rekomendacijas dėl specialiųjų poreikių suteikti išskirtines apgyvendinimo sąlygas [...]“.

5. Seimo kontrolierė 2022-12-29 raštu Nr. 4D-2022/1-1465/3D-2802 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos Šiaulių kalėjimo viršininką prašydama paaiškinti Skunde aprašytas aplinkybes. 2023-01-12 Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023-01-12 raštą Nr. 1S-278, kuriame nurodoma:

5.1. „X 3 žodiniai kreipimaisi užregistruoti Pažymose dėl suimtųjų (nuteistųjų) žodinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų) ir skundų priėmimo [...]. Gautas 2022-09-16 skundas ŠTI direktoriui, kuriame Pareiškėjas nurodo „[...] buvau rašęs du prašymus [...] uždėti ar pritvirtinti man kopėteles prie lovos, nes nėra kaip užlipti iš antro aukšto lovos tai jau visos kojos mėlynos, susidaužęs visas kojas, pas mane ūgis žemas [...]“, į kurią 2022-10-13 pateiktas atsakymas Nr.17-1205, kuriame nurodyta: „[...] Šiaulių TI režiminio korpuso kameros baldais ir inventoriu aprūpinamos vadovaujantis Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017-06-07 įsakymu Nr. V-245 patvirtintomis „Dėl laisvės atėmimo vietų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriu normų patvirtinimo“ normomis.“

Gyvenamųjų kamerų baldų konstrukcijos ir matmenų teisės aktai nereglamentuoja. Baldai pagaminti vadovaujantis protingumo kriterijumi, stengiantis suderinti maksimalų patogumą kalintiesiems ir laisvą erdvę kameroje. Visose Šiaulių TI kameroje įrengtos vienodos konstrukcijos dviaukštės lovos. Kalintiesiems, medicinine pažyma pagrindusiems savo ribotą judumą, miegui skiriamas dviaukštės lovos apatinis gultas. Dėl pažymos gavimo rekomenduojame kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiks rekomendacijas dėl Jūsų specialiųjų poreikių.

Primename Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių 18.7 punkto nuostatą, kad nuteistieji ir suimtieji negali savavališkai keisti gyvenamosios ir miegamosios vietos. [...]“.

„Kreipėsi 2022-10-17 skundu į Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos direktorių (priedas 5);, į kurią atsakyta 2022-11-15 raštu Nr. 2S-2979 “.

5.2. „Visose Šiaulių kalėjimo kamerose eksploatuojamos vienodos konstrukcijos dviaukštės lovos be kopėtelių, tenkinančios galiojančių teisės aktų reikalavimus. Pažymėtina ir tai, kad nei Nacionalinis visuomenės sveikatos centras, nei nacionaliniai teismai, jokių pažeidimų dėl lovų konstrukcijos ar kopėtelių neįrengimo, nėra konstatavę. Taip pat informuojame, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. 746 „Dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės projekto „Šiaulių tardymo izoliatoriaus iškėlimas iš miesto centrinės dalies į Šiaulių r. sav., Ginkūnų sen., Malavėniukų k.“ įgyvendinimo“ nutarta įgyvendinti viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektą „Šiaulių tardymo izoliatoriaus iškėlimas iš miesto centrinės dalies į Šiaulių r. sav., Ginkūnų sen., Malavėniukų k.“, kuri įgyvendinus bus pastatytas naujas kalėjimas. Dėl šios priežasties, siekiant racionaliai naudoti Valstybės biudžeto lėšas, neplanuojama įsigyti naujų baldų senosioms patalpoms.“

5.3 „Šiaulių kalėjime visi kalintieji miega dviaukštėse lovos. Pusė kalinčiųjų miega

pirmame lovos aukšte, antra pusė – antrame aukšte. Įstaigos nuomone, vien nepasitenkinimu grįstas nurodymas kartu su X gyvenamojoje kameroje laikomam asmeniui, miegančiam pirmame lovos aukšte, susikeisti gultais, gali būti traktuojamas kaip turintis diskriminacinį pobūdį. Todėl buvo rekomenduota X kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiktų rekomendacijas dėl specialiųjų poreikių suteikti išskirtines apgyvendinimo sąlygas.“

5.4 „X prašymų dėl jo perkėlimo miegoti į lovos pirmąjį aukštą negauta jokia forma.“

6. Siekdama patikrinti Pareiškėjo Skunde pateiktą informaciją, Seimo kontrolierė 2023-01-04 raštu Nr. 4D-2022/1-1465/3D-33 kreipėsi į Lietuvos kalėjimų tarnybos Vilniaus kalėjimo viršininką prašydama informuoti, ar Vilniaus kalėjime prie dviejų aukštų lovų yra įrengtos kopėtėlės. 2023-01-19 Seimo kontrolierė gavo Lietuvos kalėjimų tarnybos 2023-01-19 raštą Nr. 1S-485, kuriame nurodoma: „[...] Vilniaus kalėjimo dviaukštės lovos skirtos nuteistiesiems, visos sąlyginai yra vienodos, prie visų lovų, esančių virš kitos lovos yra pritvirtintos kopėtėlės.[...]“.

Tyrimui reikšmingos Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos

7. *Ministrų Komiteto rekomendacijų šalims narėms Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“:*

1 punktą – „Su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, turėtų būti elgiamasi taip, kad būtų užtikrinta pagarba jų žmogaus teisėms.“

18.1 papunktis – „Kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui ir, kiek įmanoma privatumui, bei atitikti sveikatos ir higienos reikalavimus, turi būti skiriamas tinkamas dėmesys klimato sąlygoms, ypač gyvenamos patalpos plotui, kubinei oro talpai, apšvietimui, šildymui ir ventiliacijai.“

8. *Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnis.* Pagrindinės šio įstatymo sąvokos – „1. Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

9. *Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau ir – BVK) (redakcija, galiojusi iki 2023-01-01):*

7 *straipsnis.* Humanizmo principas – „1. Vykdamas bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą.[...]“

183 *straipsnis.* Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

10. *Viešojo administravimo įstatymo (toliau ir – VAI):*

3 *straipsnis* – „5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo

nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]; 7) naujovių ir atvirumo permainingoms. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip geriau spręsti problemas, išskylančias vykdant viešąjį administravimą, taip pat nuolat tobulinti savo veiklą taikydamas pažangiausius metodus, modelius, technologijas, priemones ar gerosios patirties pavyzdžius; [...]; 9) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 12) subsidiarumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami žemiausiu efektyvumą galinčiu užtikrinti viešojo administravimo sistemos lygmeniu; [...]".

Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (LVAT) praktika:

11.1. 2021 m. gruodžio 8 d. administracinės bylos Nr. eA-3183-789/2021 nutartyje LVAT konstatavo:

„Valstybės institucijoms, įstaigoms, pareigūnams ir kitiems atitinkamus įgaliojimus turintiems asmenims kyla pareiga vadovautis Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintais gero viešojo administravimo, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principais. Valdžios institucijos, siekdamos įgyvendinti gero viešojo administravimo principą, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių bei privataus asmens, kaip silpnesnės santykio su viešąja administracija šalies, apsaugą, privalo bet kurioje situacijoje vadovautis fundamentaliais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, sprendimų priėmimo metu atsižvelgti į susiklosčiusių faktinių aplinkybių visumą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. kovo 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A552-385/2014, 2017 m. balandžio 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-322-552/2017, 2017 m. spalio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-4221-502/2017). Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. liepos 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015). Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus (vykdydamos valdžios funkcijas), privalo dirbti rūpestingai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. sausio 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1-502/2015, 2015 m. kovo 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1069-502/2015)“.

11.2. 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, LVAT konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldė įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo,

proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

11.3. 2013 m. gruodžio 2 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A520-2473/2013 konstatuojama, kad valstybės institucijos turi veikti „kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai“.

Tyrimo išvados

12. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

12.1. dėl ŠK pareigūnų veiksmų nagrinėjant kreipimąsi ir nesprenžiant problemos dėl dviaukštės lovos kopėtelių įrengimo;

12.2. dėl LKT pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą.

Dėl ŠK pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant kreipimąsi ir nesprenžiant problemos dėl dviaukštės lovos kopėtelių įrengimo

13. Pareiškėjas Skunde rašo, jog kreipėsi į ŠK dėl galimybės prie jo dviaukštės lovos pritaisyti kopėtėles, kurios palengvintų įlipti į lovą, esančią antrame dviaukštės lovos aukšte, tačiau niekas šios problemos nesprenžia, pateikia tik formalius atsakymus. Kaip Skunde nurodo Pareiškėjas, dėl savo mažo ūgio, įlipdamas ir išlipdamas iš lovos susižaloja kojas, kartais net nukrenta.

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas kreipėsi į ŠK administraciją 2022-09-16 (reg. Nr. 111-216), nurodė, jog dėl mažo ūgio sunku laipti į antro aukšto lovą, bei prašė pritvirtinti prie lovos kopėtėles. Į šį kreipimąsi ŠK 2022-10-13 pateikė atsakymą Nr.17-1205, kuriame Pareiškėjui paaiškino, jog gyvenamųjų kamerų baldų konstrukcijos teisės aktai nereglamentuoja. Visose ŠK kamerosse įrengtos vienodos konstrukcijos dviaukštės lovos. Kalintiesiems, medicinine pažyma pagrindusiems savo ribotą judrumą, miegui skiriamas dviaukštės lovos apatinis gultas; ŠK Pareiškėjui rekomendavo kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiks rekomendacijas dėl specialiųjų poreikių.

15. BVK įtvirtintas humanizmo principas draudžia žmogų kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą.

Europos kalėjimų taisyklės pabrėžia, kad su asmenimis, iš kurių atimta laisvė, turėtų būti elgiamasi taip, kad būtų užtikrinta pagarba jų žmogaus teisėms. Kaliniams skirtų patalpų, ypač miegamųjų, būklė turi užtikrinti pagarbą žmogaus orumui.

LVAT savo praktikoje taip pat pabrėžia, kad valdžios institucijos, siekdamos įgyvendinti gero viešojo administravimo principą, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių bei privataus asmens, kaip silpnesnės santykio su viešąja administracija šalies, apsaugą, privalo bet kurioje situacijoje vadovautis fundamentaliais protingumo, teisingumo, sąžiningumo principais, sprendimų priėmimo metu atsižvelgti į susiklosčiusių faktinių aplinkybių visumą. Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų, o priimant administracinius sprendimus (vykdant valdžios funkcijas) valstybės institucijos turi veikti kaip *bonus pater familias*, t. y. apdairiai ir rūpestingai (šios pažymos 11.2. ir 11.3. papunkčiai).

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierė papildomai kreipėsi į Vilniaus kalėjimo administraciją prašydama informuoti ar, kaip Skunde teigia Pareiškėjas, Vilniaus kalėjime prie dviejų aukštų lovų yra įrengtos kopėtėlės, ir gavo atsakymą, kad Vilniaus kalėjime prie visų dviaukščių lovų yra pritvirtintos kopėtėlės (šios pažymos 6 punktą).

Būtina akcentuoti, kad šiuo metu galiojančiose Taisyklėse ir kituose teisės aktuose nėra

numatyta, kad prie dviaukščių lovų būtų pritvirtintos kopėtėlės, tačiau taip pat ir nėra draudimo įrengti tokias kopėtėles. Kaip matyti iš tyrimo metu surinktos informacijos, Vilniaus kalėjimo visos lovos tokias kopėtėles turi ir ten kalintiems nuteistiesiems nekyla problemų užlipti / nulipti nuo dviaukštės lovos, iš jų nėra reikalaujama pateikti medicininių pažymų, pagrindžiančių ribotą judrumą.

Įvertinusi tyrimo metu nustatytas aplinkybes dėl Pareiškėjo prašymo prie dviaukštės lovos įrengti kopėtėles nagrinėjimo, Seimo kontrolierė pabrėžia, kad, nors Pareiškėjas nesikreipė į medikus ir jam nėra nustatytas neįgalumas ir jis neturi specialiųjų poreikių, ŠK pareigūnai, realizuodami savo pozityviają pareigą padėti suimtiesiems ir nuteistiesiems realiai spręsti jiems iškilusias problemas, turėtų rūpestingiau reaguoti į suimtųjų ir nuteistųjų prašymus, susijusius su aplinkos pritaikymu atsižvelgiant į individualius asmens poreikius. Seimo kontrolierės nuomone, tokia padėtis, kai lipant į lovą ar išlipant iš jos akivaizdžiai patiriamos kančios, kurios net gali būti pavojingos Pareiškėjo sveikatai, nėra toleruotina.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareigūnų elgesys, kai vietoj problemos sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūnų kompetencijai priklausančius klausimus, laikytinas biurokratizmu (šios pažymos 8 punktas). Seimo kontrolierės vertinimu, ŠK administracijos atsakymas į Pareiškėjo prašymą, kai vietoj problemos sprendimo iš esmės, nurodoma kreiptis į medikus, nors toks reikalavimas teisės aktuose nenumatytas, yra dviprasmiškas, neatitinka gero viešojo administravimo bei humanizmo principo reikalavimo ir laikytinas biurokratinis.

16. Apibendrinant išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad ŠK pareigūnai Pareiškėjo problemą dėl kopėtelių įrengimo prie dviejų aukštų lovos sprendė netinkamai, biurokatiškai, nesivadovavo humanizmo, protingumo ir gero viešojo administravimo principais, todėl ši Skundo dalis dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo) pripažįstama pagrįsta.

Dėl LKT pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

17. Pareiškėjas Skunde rašo, jog su skundu kreipėsi į LKT dėl ŠK pateikto atsakymo ir galimybės prie jo dviaukštės lovos pritaisyti kopėtėles, kurios palengvintų įlipti į lovą, esančią antrame dviaukštės lovos aukšte, tačiau niekas šios problemos nespėdžia, pateikia tik formalius atsakymus.

18. Viešojo administravimo subjektas (nagrinėjamu atveju – LKT), pagal jam suteiktus įgaliojimus galintis spręsti asmens prašyme / skunde nurodytas problemas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų.

Viešojo administravimo subjektas taip pat yra saistomas gero viešojo administravimo principo, kuriuo įgyvendinama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, reikalavimų. Atsakingo valdymo (gero viešojo administravimo) principas įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą, dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų (šios pažymos 11.1 papunktis), tarp jų ir nuostatų, susijusių su skundų nagrinėjimu iš esmės.

19. Specialusis įstatymas, reguliuojantis bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus – BVK, nustato privalomąją tvarką bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų bei sprendimų išankstiniam nagrinėjimui ne teismo tvarka (BVK 183 str.). Pareiškėjas, pasinaudojęs šia teise, su skundu 2022-10-17 (užregistruotas 2022-10-18 Nr. 2G-3082) dėl ŠK pateikto atsakymo kreipėsi į LKT. Šiame skunde Pareiškėjas nurodė, kad gultas yra dviaukštės lovos antrame aukšte, todėl kasdienis laipiojimas į gultą ir iš jo sukelia ne tik nepatogumus, bet ir pavojų

sveikatai, nurodė, jog ne kartą lipdamas į gultą ar iš jo skaudžiai krito, kad ŠK nesprenžia šios situacijos ir siūlo kreiptis į medikus, kurie nustatytų medicininės indikacijas.

LKT, išnagrinėjusi Pareiškėjo skundą, 2022-11-15 pateikė atsakymą Nr. 2S-2979, kuriame informavo Pareiškėją, kad ŠK administracija išsamiai išnagrinėjo skundą ir pateikė teisės aktais pagrįstą atsakymą, nurodė, kad ŠK visose kamerose eksploatuojamos vienodos konstrukcijos dviaukštės lovos be kopėtėlių, o pareigos įrengti kopėtėles neturi, atkreiptas dėmesys, kad esant tam tikroms medicininėms indikacijoms rekomenduota kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiktų rekomendacijas dėl specialiųjų poreikių suteikti išskirtines apgyvendinimo sąlygas Pareiškėjui.

Laikantis VAI įtvirtinto išsamumo principo – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo / skundo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad LKT į Pareiškėjo skundą atsakė analogiško turinio argumentais kaip ir ŠK. Atsakyme paaiškinta, jog lovų kopėtėlių įrengimo nereglamentuoja teisės aktai, ir rekomenduota kreiptis į medikus, kurie, įvertinę medicininės indikacijas, pateiktų rekomendacijas dėl specialiųjų poreikių nustatymo. Seimo kontrolierė konstatuoja, kad LKT, kaip institucija, privalomąja išankstine ne teismo tvarka nagrinėjanti tuomečių bausmių vykdymo pareigūnų sprendimus, nevertino ŠK atsakymo pagrįstumo bei jo atitikties protingumo, gero viešojo administravimo principams, neįvertino biurokратиškų ŠK pareigūnų veiksmų, kad ŠK situacija dėl Pareiškėjui kylančių problemų užlipant į antrąjį dviaukštės lovos aukštą nėra sprendžiama iš esmės, o laikomasi nereikalingų formalumų siūlant Pareiškėjui gauti medikų pažymą dėl specialiųjų poreikių egzistavimo.

20. Apibendrinant nustatytas aplinkybės ir tai, kas konstatuota šios pažymos 13–16 punktuose, darytina išvada, kad Kalėjimų tarnybos pareigūnai, tirdami Pareiškėjo skundą, nesilaikė atsakingo valdymo principo, nesivadovavo humanizmo ir protingumo principais, todėl Pareiškėjo Skundo dalis dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai netinkamu skundo nagrinėjimu, pripažįstama pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

21. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Lietuvos kalėjimų tarnybos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundo nagrinėjimu, pripažinti pagrįsta.

22. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundo dalį dėl Šiaulių kalėjimo pareigūnų veiksmų (neveikimo), nesprenžiant problemos dėl dviaukštės lovos kopėtėlių įrengimo, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJOS

23. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė Kalėjimų tarnybos direktoriui rekomenduoja:

23.1. imtis priemonių ir išspręsti Pareiškėjo skunde keliamą problemą;

23.2. užtikrinti, kad ŠK pareigūnai, vykdydami savo funkcijas, elgtųsi rūpestingai, nuolat vykdytų pozityviąją pareigą padėti suimtiesiems ir nuteistiesiems realiai spręsti jiems iškilusias problemas;

23.3. imtis priemonių, kad skundai, kurių klausimų sprendimas priskirtas LKT kompetencijai, būtų tiriami atidžiai, rūpestingai ir išsamiai bei vadovaujantis atsakingo valdymo principu;

23.4. įvertinti galimybę dviaukštėse lovose įrengti kopėteles, skirtas patekti į antrąją lovos aukštą visuose kalėjimuose.

Primenama, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė